

TABAK

Rastúca kvalita tabaku začína starostlivou prípravou semeniska a produkciou sadeníc. Tabakové semená sú drobné (od 10 000 až 30 000 na gram), ale klíčia veľmi rýchlo v priebehu 5-10 dní. Za vhodných podmienok vyrastú do výšky od 15 do 20 cm v priebehu asi dvoch mesiacov. Potom sa presádzajú na pole.

Po 3 - 4 mesiacoch na poli sú rastliny pripravené na zber. Dve z troch najväčších odrôd tabaku - Virginia a Oriental - sa zberajú postupne, najprv prvé dozreté lístky najbližšie pri zemi a potom postupne hore, ako dozrievajú zvyšné výhonky na stonke. Tretia hlavná odroda tabaku - Burley - sa zberá naraz odrezaním rastliny a odstránením lístkov zo stonky po vysušení.

DRUHY TABAKU PODĽA SPÔSOBU SUŠENIA

Tabak sú sušené listy dvoch odrôd rodu Nicotiana:

1. Nicotiana tabacum, ktorý je zdrojom komerčného tabaku.
2. Nicotiana rustica, ktorý slúži na výrobu nikotínu.

Pestujú sa vo všetkých tropických oblastiach, ako aj v mnohých krajinách mierneho pásma. Nicotiana tabacum je jednoročná bylina, ktorá má 20 až 60 listov špirálovite usporiadaných na byli.

Tabak sa klasifikuje podľa spôsobu sušenia:

- a) Umelo sušený tabak
- b) Tabak sušený vzduchom
- c) Tabak sušený na slnku

a) Umelo sušený tabak

nazyvaný taktiež Bright alebo Virginia je pestovaný na piesočnatej pôde okolo východného pobrežia USA z Virginie po Floridu. Všetky umelo sušené tabaky majú podobné vlastnosti - nízky až priemerný obsah dusíkatých látok, kyselín a nikotínu a vysoký obsah cukrov zjemňujúcich a neutralizujúcich dym.

Zber a spracovanie

Počas pestovania a zberu je potrebné dodržať radu podmienok. Z rastliny tabaku sa najprv odstráni vrchol s kvetmi, aby sa rastlina „sústredila“ na posilnenie listov. Zber sa uskutočňuje postupne po niekoľko listoch od spodnej pozície k vrcholu a trvá niekoľko týždňov.

Zber mení po krokoch rastlinný rastový systém tak, že posledne zbierané listy sú úplne odlišné v zložení od prvých listov. To je základom systému triedenia tabaku do stupňov. Pre výrobu cigariet sú používané listy vyrastajúce zo strednej časti stonky. Obsah uhl'ovodíkov a škrobu je v nich najvyšší (najnižší je na vrchole). Obsah nikotínu zostáva rovnaký od spodnej časti rastliny, potom jeho obsah v listoch smerom k vrcholu prudko vzrastá. Tabak Virginia sa suší procesom nazývaným "sušenie dymom". Tabak sa zavesí do špeciálnych stodôl, kde sa pomocou ohrievaného vzduchu odstraňuje z lístkov voda. Tento proces trvá týždeň a počas tohto obdobia sa musí teplota neustále sledovať a postupne zvyšovať. Príliš vysoké teploty alebo príliš nízke teploty v ktorejkoľvek etape procesu budú mať negatívny vplyv na kvalitu.

V prvých fázach po zbere sú listy uložené pri teplote 30-35 °C na 36 hodín. Počas tejto doby sa mení chlorofyl a listy žltnú, neskôr sa mení farba zo žltej na oranžovú tým, že stráca xantofyl a karotén. Farby sú fixované zvýšením teploty na 49-60 °C, potom na 72-77 °C. Základná chemická zmena, ktorá prebieha behom tejto fázy, je zmena škrobu na cukor. Vysoko hodnotený list obsahuje 20-25% prírodného cukru. Pri ďalšom kroku sa uskutočňujú úpravy, pri ktorých sa zvyšuje a vyrovnáva obsah vody v tabaku.

Nasleduje dozrievanie tabaku, ktoré trvá jeden až tri roky. Počas dozrievania prebieha enzymatická oxidácia aminokyselín a uhl'ovodíkov. Zvyšuje sa kyslosť a obsah vody, kyseliny citrónovej a maleínovej.

b) Tabak sušený vzduchom

sa pestuje na pôdach vápencovitého pôvodu v USA v Kentucky, Tennessee, na juhu Marylandu a sú ho dva typy nazývané Burley a Maryland. Tabak Burley má nízky obsah cukrov a vysoký obsah alkaloidov. Dym z tohto tabaku má vyššie hodnoty pH než z umelo sušeného tabaku. Tabak Maryland je podobný tabaku Burley, má nízky obsah uhl'ovodíkov a nikotínu, priemerný obsah dusíkatých látok a kyselín.

Zber a spracovanie

Zber sa neuskutočňuje po listoch, ale zbierajú sa celé rastliny. Tabak sa potom ukladá na dlhšiu dobu do prostredia s relatívnou vlhkosťou 65-70%. V prvých dňoch tejto fázy sa menia bielkovinové zložky a niektoré degradačné produkty sa presúvajú do stonky, ku ktorej sú stále pripojené listy. Deje pokračujú niekoľko dní, potom sa listy vysušia a tým sa deaktivujú proteolytické enzýmy. V ďalšej časti procesu spracovania prebieha pomalá oxidácia, vytvárajú sa polyfenoly, ktoré sú príčinou hnedého zafarbenia a mení sa zloženie organických kyselín. Nasleduje opäť úprava vlhkosti a dozrievania (ako aj u umelo sušeného tabaku).

c) Tabak sušený na slnku

taktiež sa nazýva Orientálny tabak. Zahŕňa celú skupinu tabakov pestovaných na kamenistých a piesočnatých pôdach v Turecku, Juhoslávii, Bulharsku a Rusku. Orientálny tabak má silnú charakteristickú chuť a vôňu, nízky obsah nikotínu, priemerný obsah uhl'ovodíkov a dusíkatých látok, vysoký obsah redukujúcich cukrov, kyselín a vonných olejov.

Zber a spracovanie

Zber tabaku sušeného na slnku prebieha postupne po niekoľkých listoch. Tabak sa potom suší voľne na slnku. Ďalšie procedúry sú podobné ako u ostatných typoch.

SUŠENIE TABAKOVÝCH LISTOV

Umelé sušenie teplým vzduchom vyžaduje prakticky uzatvorenú stodolu, ktorá má systém ventilátorov pri dlážke a strope stodoly. Tieto vedú k vonkajšej peci, v ktorej sa spaľuje drevo alebo uhlie, a ku komínu. Prvým štádiom umelého sušenia teplým vzduchom je pomalé zvýšenie teploty a vlhkosti nad okolitú, aby sa farba zelených listov začala meniť na citrónovožltú, zmeny farby prebiehajú paralelne so zmenami zloženia, z ktorých najdôležitejšia je zníženie obsahu sacharidov. Keď listy zožltli, zvýši sa teplota, zintenzívni sa vetranie a žltá farba sa ustáli.

Keď je plocha listov suchá, zvýši sa teplota na 50 °C a vysušia sa rapíky. S nástupom mechanického zberu sa nahradili konvenčné sušiacie stodoly jednotkami sušenia v hromadách. Tu namiesto toho, aby listy boli rozložené na lieskach, balia sa do kovových škatúl, prepichujú sa dlhými ihlami a škatule sa posunujú po koľajniciach do dlhej nízkej budovy tak, aby listy smerovali kolmo na dlážku. Teplo sa dodáva plynovým horákom na jednom konci budovy a nútene sa preháňa cez listy silnými ventilátormi. Na prirodzené sušenie sa používa jednoduchá šopa so strechou, ktorá chráni sušené listy visiace na paliciach alebo šnúrach pred dažďom a slnkom. Pri sušení na ohni sa využíva uzavretá stodola, podobná umelému sušeniu teplým vzduchom, ale na dlážke stodoly sú zapálené malé ohníky. Sušenie na slnku je jednoduché sušenie tyčí listov na slnku, ktoré vyžaduje ochranu pred rosou, aby sa zabránilo škvrnitosti.

Po sušení sa tabak triedi podľa akosti, pričom sa zohľadňuje poloha, ktorú mal list na byli, jeho farba a iné kvalitatívne znaky, dôležité pre spracovateľov.

FERMENTÁCIA

Na zníženie rizika znehodnotenia sa musí štandardizovať obsah vlhkosti tabakov umelo sušených teplým vzduchom, burleyových a sušených na ohni. Táto štandardizácia, týkajúca sa opätovného vysušenia, sa dosiahne vysušením tabaku na 8%, ochladením a opätovným navlhčením na dosiahnutie vyžadovanej hladiny vlhkosti.

Určité tabaky prirodzene sušené a v žiadnom prípade aromatické (orientálne) sa nesušia opakovane, ale fermentujú. Prirodzene sušené tabaky (t.j. cigarové) sa skladujú na veľké hromady, v ktorých, v dôsledku obsahu vlhkosti, stúpne teplota a prebehnú určité chemické reakcie v listoch. Keď sa dosiahla vyžadovaná teplota (v závislosti od vyžadovaného konečného produktu), hromada sa rozoberie, obráti a proces sa zopakuje, kým nemajú listy požadované charakteristiky. Orientálny tabak sa podrobuje podobnej fermentácii, ale skôr v baloch (50 kg) ako v hromadách.

Po fermentácii alebo opätovnom sušení sa tabak balí do drevených sudov (s obsahom asi 400 kg), drevených alebo kartónových debien (s obsahom asi 200 kg) alebo do hesenských balov (s obsahom asi 100 kg) zabalených zvyčajne do polyetylénu alebo papiera neprepúšťajúceho vodu – s výnimkou orientálneho tabaku.

Tabak musí starnúť a zrieť, prv než sa spracuje. Počas tohto uskladnenia je mimoriadne citlivý na

napadnutie škodcami. Ovládanie týchto škodcov zahŕňa uskladnenie pri nízkej teplote a nízkej vlhkosti, použitie insekticídov (na ošetrenie priestoru alebo zadymovanie) a úzkostlivú starostlivosť o čistotu vo všetkých štádiách.

Voľba chemikálií je dôležitá a musí zohľadniť vplyvy, ktoré môžu mať tieto na vlastnosti sušených listov.

DRUHY TABAKU PODĽA SPÔSOBU REZU

U fajkového tabaku rozlišujeme tri základné typy rezov. Kyprý rez alebo „loose cut“, je tabak spracovaný lisovaním, tzv. flake a mixture. Mnoho fajkových zmesí môže byť kombináciou rôznych rezov a chutí. Zvlášť u dánskych fajkových tabakov sú často miešané rôzne typy rezov. Každý z nich má svoje výhody a nevýhody, a preto vhodnou kombináciou získa fajkový tabak ten správny charakter.

Loose cut (Kyprý rez)

Tabak, ktorý je spracovaný ako „loose cut“, nie je stlačený, je rezaný len raz. Je preto kyprý a veľmi dobre sa plní. Šírka rezu sa môže líšiť od veľmi jemného až po hrubý. Fajčiar fajky by si ale mal pri fajčení veľmi jemného rezu dávať dobrý pozor. Jemne narezané prúžky tabaku veľmi rýchle horia. Ak je ťah vo fajke príliš silný, fajka sa bude rozpaľovať, dym bude veľmi horúci a celkovo bude taký tabak štípať na jazyku. Tento rez preto vyžaduje trpezlivosť. Na druhej strane sa veľmi dobre zapaluje. Niekedy tento rez nazývame aj menom „shag“. Klasickým loose cutom je napríklad Stanwell Melange či Caledonian Highland Cream.

Lisovaný tabak

Lisované tabaky vyžadujú veľký podiel ručnej práce a preto patrí medzi drahšie tabaky.

Flake

Lisovanie dodáva tabaku podstatne pomalšie horenie, výsledkom čoho je chladný dym a plnší a jemnejší chuť pri fajčení.

Tabak typu flake sa lisuje pod tlakom niekoľko atmosfér buď v tlakovej komore alebo na ručnom lise. Nechá sa zrieť niekoľko dní a potom je narezaný na jemné plátky.

Zložitý proces lisovania, tepelná úprava a skladovanie zdôrazňujú individuálne chuťové odtiene jednotlivých tabakov a každý jednotlivý plátok alebo „flake“ sa stáva tabakovou zmesou sám o sebe. Flake tabaky vyžadujú určitú dávku starostlivosti tak pri plnení, ako i pri samotnom fajčení fajky. Skvele držia arómu a sú dlho vláčne a vlhké.

Flake je často balený do menších krabičiek, väčšinou sa jedná o 50 gramový tabak. Ako príklad uveďme Peterson University Flake.

Cut plug (Kolieskový rez)

Cut plug má niekoľko rôznych mien „ready rubbed“, „loose flake“ alebo „rubbed out“, ktoré všetky znamenajú ten istý proces.

Cut plug je opäť lisovaný tabak typu flake, ktorý bol rozdrvený tak, že sa z nej stala zmes malých tabakových čiastočiek.

Tento rez je jednoduchší na naplnenie a fajčenie a súčasne si uchováva rovnakú chuťovú kvalitu ako flake. Cut plug si môžete vyskúšať napríklad na Mac Baren Virginia No.1 Ready Rubbed, Mac Baren Gold Blend Ready Rubbed alebo napríklad u tabaku Belle Epoque.

Cross cut (Křížový rez)

Granulovaný tabak alebo cross-cut je americký rez, ktorý sa veľmi jednoducho plní a dobre horí.

Pri výrobe cross-cutu, sú tabakové listy rezané pozdĺžne, ale následne aj naprieč. Výsledkom sú jemné štvorčeky tabaku a žiadne dlhé tabakové kusky.

Cross-cut je často zmesou loose cut a flake tabakov.

Cross-cut takisto existuje vo variante takzvanej „cubic cut“ alebo „cube cut“, ktorá je rezom lisovaného tabaku. Tento tabak je narezaný na malé kocôčky. Jeho zapalovanie vyžaduje zručnosť a istú skúsenosť. Má rovnaké vlastnosti ako lisovaný flake. Tento rez nájdeme u tabaku W.O. Larsen Collector´s.

Spun cut (Točitý rez)

Spracovanie fajkového tabaku rezu Spun Cut patrí medzi veľmi nákladné procesy. Vyžaduje veľký podiel ručnej práce a dnes je skôr raritou, ktorú produkujú dve veľké dánske tabakové firmy.

Spun cut, rolovaný „cut cake“, „curls“ alebo „curly“ sú niektoré z mien používaných pre spun cut tabaky.

Tabakové lano je vyrobené z ručne odstrapkaných tabakových listov, z ktorých bol odstránený centrálny rapík. Posledným krycím listom býva väčšinou veľký virginský list. Dovnútra sa umiestnia ďalšie tabakové listy, ktoré sú zmotané do dlhého lana zabaleného do vonkajšieho listu. Tabakové lano môže mať šírku medzi 2 – 2,5 cm.

Prameň tabakových listov (tabakové lano) obsahuje celú tabakovú zmes. Celé tabakové lano je na nejakú dobu uložené do špeciálne zvlhčenej miestnosti, aby dostatočne vyzrelo. Po uplynutí určitej doby je lano narezané na pláty alebo „mince“.

Fajka môže byť plnená spun cut tabakom po celých kúskoch alebo sa plátky môžu pred naplnením rozomlieť. Naplnenie fajky, keď sa naukladajú „mince“ na seba, vyžaduje ruku veľmi zrušeného fajkára a jej fajčenie až niekoľkomesačný tréning. Na našom trhu sa predáva napríklad Mac Baren Club Blend Roll Cake.

Mixtures –Zmesi

Zmesi (mixtures) vznikajú kombináciou rôznych základných tabakov a rezov. V súčasnosti sú zmesi najobľúbenejšou formou fajkového tabaku, prevládajú nad ostatnými druhmi rezov.

Typické zmesi obsahujú virginský tabak rezu loose cut zmiešaný so strojovo rozdrobeným (ready rubbed) Burley. Časté prídanie čierneho Cavendishe do „mixturov“ dodá zmesi kontrast farieb a

vytvorí jemnejšiu chuť. Napríklad Danish Black Vanilla Mixture je klasickou tabakovou zmesou. Dánska zmes je vyrobená z loose cutu a lisovaného tabaku, ktorý je strojovo rozdrobený. Pridaním čierneho Cavendishe vznikne v zmesi mäkká a jemná príchuť. Typicky dánskou zmesou sú napríklad Alsbo Whisky, Skandinavik Mixture, Skandinavik Aromatic a ďalší.

Klasická anglická zmes je charakterizovaná vysokým obsahom Latakie. To je veľmi silný tabak s údenou chuťou a arómou. Medzi klasické anglické zmesi patrí napríklad Dunhill My Mixture alebo Dunhill Early Morning Pipe.

Väčšinou je typ rezu uvedený na obale. Preto sa nebojte najprv preštudovať obaly a mať rôzne otázky na predávajúceho, než sa rozhodnete pre kúpu konkrétneho tabaku. V dobrom špecializovanom obchode by vám mali vedieť správne poradiť. Skúste si vyskúšať rôzne typy rezov a nájdete si ten ideálny pre vašu fajku.

NIKOTÍN A JEHO VÝZNAM

Hlavnou zložkou tabakového listu je prchavý alkaloid nikotín. Chemické zloženie tabakového listu sa modifikuje šľachtením a zmenami vyvolanými sušením a fermentáciou. Obsah nikotínu siaha od 2% vo svetlých, po viac ako 5% v tmavých odrodách. Nikotín je prevažne zodpovedný za chuť a arómu tabaku a za jeho stimulačný účinok na centrálnu nervovú sústavu. Je to štiplavá bezfarebná kvapalina s ostrou pálivou chuťou, molekulová hmotnosť 162 a teplota varu 247 C. Nikotín je akútne lokálne dráždidlo a vysokotoxický systémový jed, ktorý spôsobuje žalúdočné ťažkosti, vracanie a duševné poruchy. Množstvo absorbované krvným obehom, hoci u silného fajčiara obyčajne nestačí na vyvolanie akútnych príznakov. Nikotín je tiež príbuzný kyseline nikotínovej alebo niacínu, jedného z vitamínov skupiny B. Niacín je oxidačný produkt nikotínu

Nikotín a tabakové výluhy sa používajú ako insekticídne prípravky. Nikotín sa získava extrakciou vodou, zahustením a destiláciou vodnou parou v prítomnosti vápna.

Surový nikotín sa extrahuje z destilátu organickým rozpúšťadlom a neutralizuje sa kyselinou sírovou na vytvorenie sulfátu. Používa sa v podobe postreku riedený vodou proti voškám, rôznym typom múch, húseníc a roztočom. Nikotín je jedným z najúčinnejších rastlinných kontaktných jedov. Účinnosť zahusteného vodného roztoku nie je však úmerná vynaloženým nákladom na prípravu a spotrebiteľskej hodnote tabaku. Preto sa nikotín získava z tabaku aj priamo organickými rozpúšťadlami. Ešte výhodnejšie je ho získavať zo soľného výluhu protiprúdovou extrakciou benzínom.

A čo dodať na záver, snáď len to, že je fatalizmom argumentovať tým, že aj ten čo nefajčil, zomrel.